

УДК 371.134:796:165.242.1

Товт Валерій Адальбертович

кандидат педагогічних наук, доцент

кафедра теорії і методики фізичного виховання

ДВНЗ «Ужгородський національний університет» м.Ужгород, Україна

ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Визначено, що підвищення професійної майстерності вчителя фізичної культури в системі післядипломної педагогічної освіти є комплексною проблемою. Найбільше факторне навантаження в структурі його професійної майстерності мають показники, що характеризують уміння та навички проведення урочних і позаурочних форм занять. Доведено, що жодна група показників не є вирішальною у підвищенні професійної майстерності вчителя фізичної культури, однак встановлено їх факторний вклад в загальний результат.

Ключові слова: професійна майстерність, фізична культура, післядипломна педагогічна освіта.

Вступ. Останні дослідження і публікації показують, що однією з проблем сучасної системи освіти в підготовці вчителів фізичної культури є недостатній рівень умінь та навичок до роботи в умовах, що вимагають самостійного прийняття оптимальних педагогічних рішень. Відомо, що затребувані практикою вміння та навички вчителя самостійно і обґрунтовано конструювати навчальний процес, формуються після вузівської освіти досить довго і неповно [7, с.45].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз досліджень змісту освітнього процесу та педагогічне осмислення питань підвищення професійної майстерності вчителя в системі післядипломної освіти, вказують на наявність низки суперечностей, а саме: обмеженість засобів й фрагментарність традиційної практики підвищення кваліфікації вчителя, що не сприяють забезпеченню системності процесу вдосконалення їх професіоналізму та не відповідають соціокультурним і особистісним потребам; необхідність реформування змісту післядипломної освіти з урахуванням концептуальних засад щодо модернізації національної системи освіти та чинними теоретико-методологічними і програмно-методичними засадами освітньої діяльності вчителя [2, с.67].

Випереджаючий розвиток педагогічної освіти обумовлює важливість орієнтуватися на формування і розвиток професійного рівня педагогічної діяльності, який передбачає, крім надбання необхідних знань, використання здатності до творчості і саморозвитку вчителя фізичної культури. Загальнотеоретичні основи формування професійної майстерності вчителів досліджували українські вчені Р.Х.Гільмеєва [1, с.459], Б.Б.Дамбаєва [2, с.190], В.Л.Матросов [4, с.14-18] та ін. Шляхи вдосконалення змісту і методики підготовки майбутніх учителів, тренерів-викладачів та інших фахівців галузі фізичного виховання і спорту представлені у роботі Р.П.Карпюка [3, с.204], методи контролю ефективності, процесу професійної підготовки фахівців фізичної культури – А.М.Меєрсона [5, с.22.].

Згідно з дослідженнями К.Є.Романова [7, с.45] та ін. освітня діяльність більшості вчителів насичена методичними штампами і стереотипами поведінки. Вченими рекомендовано створення спеціальної освітньої програми по формуванню та розвитку у вчителів фізичної культури педагогічної майстерності. Проблеми цілеспрямованого формування та вдосконалення професійної майстерності фахівців досліджені в працях А.М.Меєрсона [5, с.22.], В.А.Товт [8, с.40] та ін.

Зрозуміло, що підготувати досконалого вчителя фізичної культури, застосовуючи традиційні підходи

© Товт В.А.

до навчання, складно. Згідно положень теорії системного підходу доцільно на початку вивчити структуру професійної майстерності вчителя фізичної культури відповідно до сучасних вимог, що дасть можливість корекції її елементів. Найкращі умови для такої корекції дає післядипломна педагогічна освіта, яка є достатньо розвинутою в Україні.

Проблема дослідження полягає в тому, що формування змісту післядипломної педагогічної освіти вимагає теоретичного і практичного вивчення структури професійної майстерності вчителя фізичної культури, що дозволить обґрунтувати напрями вдосконалення її окремих елементів.

Актуальність дослідження визначається необхідністю реформування системи післядипломної педагогічної освіти відповідно до соціального замовлення а також особливої ролі вчителя фізичної культури у вирішенні загальнонаціональної проблеми формування здоров'я нації.

Метою статті є визначення структури професійної майстерності вчителя фізичної культури та обґрунтування методичних напрямів підвищення його професійної майстерності в системі післядипломної педагогічної освіти.

Об'єкт дослідження: професійна майстерність вчителів фізичної культури.

Предмет дослідження: структура професійна майстерність вчителів фізичної культури та напрями її вдосконалення.

Основними методами нашого дослідження є: аналіз психолого-педагогічної, методичної та спеціальної літератури відповідно до теми дослідження; метод теоретичного аналізу та синтезу на етапах визначення мети, завдань дослідження; проведення багатомірного математичного аналізу; узагальнення результатів дослідження.

Завдання дослідження: 1. Виокремити складові структури професійної майстерності вчителя фізичної культури. 2. Обґрунтувати основні напрями підвищення професійної майстерності вчителів фізичної культури.

Виклад основного матеріалу. Вивчення структури професійної майстерності вчителя фізичної культури проводилося шляхом вибору найбільш інформативних критеріїв їх оцінки та застосування факторного аналізу за методом факторів з наступною ротацією по варімакс-критерію [5, с.22].

В результаті попереднього відбору показників професійної майстерності за результатами опитування експертів було вибрано 29 показників, які характеризують теоретичну, методичну та фізичну підготовленість вчителя фізичної культури (рис 1). Підготовлену аналізу підлягали їх коефіцієнти кореляції.

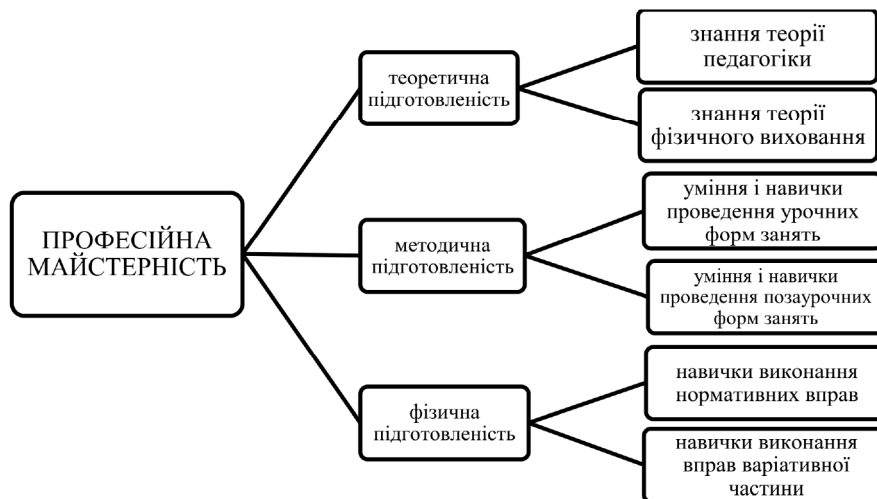

Рис.1. Складові професійної майстерності вчителя фізичної культури

Аналіз результатів факторного аналізу дозволив встановити таке:

- найбільше факторне навантаження в структурі професійної майстерності мають показники, що характеризують уміння і навички проведення урочних і позаурочних форм занять (регулювання моторної щільності уроку, створення позитивного емоційного фону, залучення учнів до організації навчального процесу); між цими показниками та загальною експертною оцінкою професійної майстерності вчителів існує статистичний взаємозв'язок; вклад цього фактору в сумарну дисперсію склав 23 відсотки;
- в другу групу увійшли показники, що характеризують теоретичну та методичну підготовленість (знання і уміння пояснити техніку виконання вправ, підібрати адекватні підготовчі вправи, знання способів регулювання фізичного навантаження); сукупність цих показників склало основу другого фактору із загальним вкладом в сумарну дисперсію 20 відсотків;
- до третьої групи увійшли переважно показники

фізичної підготовленості (навички особистої взірцевої демонстрації техніки виконання нормативних і позанормативних фізичних вправ), вклад цього фактору в сумарну дисперсію склав 19 відсотків.

Загалом результати факторного аналізу допомогли виокремити складові структури професійної майстерності вчителя фізичної культури та визначити їх фактору вагу в сумарній дисперсії, що, на наш погляд, дозволяє правильно розкласти акценти в освітньому процесі.

З метою обґрунтування оптимальних підходів до підвищення професійної майстерності вчителів фізичної культури проведено експертне оцінювання вчителів з мінімальним стажем педагогічної роботи (Гр.-2) і з стажем роботи не менше 10 років (Гр.-1). Результати оцінювання дозволили визначити, які складові професійної майстерності з часом потребують корекції у вчителів з значним педагогічним стажем роботи, а також які з них потребують вдосконалення у вчителів з мінімальним педагогічним стажем роботи (див.табл.1).

Таблиця 1.

Порівняльна характеристика показників професійної майстерності вчителів фізичної культури з мінімальним стажем педагогічної роботи і з стажем роботи більше 10 років

Показники	Групи, бал (x±m)		P
	Гр. 2 (n= 32)	Гр. 1 (n= 32)	
Знання основних положень теорії педагогіки	1,4± 0,1	3,1 ± 0,2	< 0,05
Знання теорії і методики фізичного виховання	2,6± 0,1	3,8 ± 0,2	< 0,05
Уміння і навички проведення урочних форм занять	3,3 ± 0,2	1,9 ± 0,2	< 0,05
Уміння і навички проведення позаурочних форм занять	3,2 ± 0,3	1,8 ± 0,3	< 0,05
Навички виконання нормативних вправ	3,6 ± 0,3	3,2 ± 0,1	> 0,05
Навички виконання вправ варіативної частини	3,4 ± 0,1	2,9 ± 0,2	> 0,05
Загальна оцінка	3,4 ± 0,2	1,7 ± 0,2	< 0,05

За даними дослідження основними напрямками підвищення професійної майстерності вчителів фізичної культури в системі післядипломної педагогічної освіти є покращення їх теоретичної та фізичної підготовки.

Також дослідженнями підтверджено, що жодна група показників, які вивчалися, самостійно не забезпечує належного підвищення професійної майстерності, тобто у вдосконаленні професійної май-

стерності вчителя з фізичної культури в системі післядипломної педагогічної освіти значення має суто комплексний підхід.

Викладений матеріал дозволяє зробити наступні **висновки.**

Визначено, що найбільше факторне навантаження в структурі професійної майстерності вчителя фізичної культури мають показники, що характеризують уміння та навички проведення урочних і поза-

урочних форм занять (регулювання моторної шільності уроку, створення позитивного емоційного фону занять, залучення учнів до організації навчального процесу тощо). Між цими показниками та загальною експертною оцінкою професійної майстерності вчителів існує статистичний взаємозв'язок; вклад цього фактору в сумарну дисперсію склав 23 відсотки.

Доведено, що жодна група показників не є вирішальною у підвищенні професійної майстерності вчителя фізичної культури, однак визначено їх факторний вклад в загальний результат їх підготовки в

системі післядипломної педагогічної освіти.

Встановлено, що підвищення професійної майстерності вчителя фізичної культури в системі післядипломної педагогічної освіти повинно мати виключно комплексний підхід, яке у підсумку сприятиме покращенню їх професійних компетентностей.

Подальші дослідження структури та основні напрями підвищення професійної майстерності вчителів фізичної культури є перспективними для вдосконалення системи післядипломної освіти цих спеціалістів.

Список використаної літератури

1. Гильмеева Р.С. Формирование профессиональной компетентности учителя в системе последипломного образования: дис... д-ра пед. наук: 13.00.01 «общая педагогика, история педагогики и образования» / Гильмеева Римма Хамидовна. – Казань, 1999. – 459 с.
2. Дамбаева Б.Б. Педагогические условия совершенствования содержания последипломного образования учителя: дис... канд. пед. наук: 13.00.08 «теория и методика профессионального образования» / Дамбаева Бальжит Балдандоржиевна. – Чита, 2005. – 190 с.
3. Карпюк Р.П. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до розв'язання педагогічних ситуацій: дис... канд. пед. наук: 13.00.04 «теорія і методика професійної освіти» / Карпюк Роман Петрович. – Вінниця, 2005. – 204с.
4. Матросов В.Л. Модернизация высшей педагогической школы / В.Л.Матросов // Педагогика. – 2006. – №10. – С.14-18
5. Меерсон А.М. Исследование факторной структуры системы профессионального обучения в авиации: автореф. дис... канд. пед. наук / А.М.Меерсон. – Л.: ВДКИФКиС, 1970. – 22 с.
6. Проект: Открытый университет педагогического мастерства // Дайджест педагогічних ідей та технологій. Школа-парк. – 2002. – №4. – С.6-11
7. Романова К.Е. Методическая система формирования и развития педагогического мастерства учителей: автореф. дис... д-ра пед. наук: спец. 13.00.08 «теория и методика профессионального образования» / Романова Карине Евгеньевна. – Шуя: Шуйский гос. пед. ун-т., 2010. – 45с.
8. Товт В.А. Про актуальність і побудову довгострокової програми з фізичної культури і спорту / В.А.Товт // Матеріали доповідей та повідомлень науково-практичної конференції. – Ужгород: УжДШЕП, 1998. – С.39-40

Товт Валерий

кандидат педагогических наук, доцент

кафедра теории и методики физического воспитания

Государственное высшее учебное заведение «Ужгородский национальный университет», г.Ужгород, Украина

ПОВЫШЕНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО МАСТЕРСТВА УЧИТЕЛЯ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ В СИСТЕМЕ ПОСЛЕДИПЛОМНОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Установлено, что повышение профессионального мастерства учителя физической культуры в системе последипломного педагогического образования является комплексной проблемой. Самую большую факторную нагрузку в структуре его профессионального мастерства имеют показатели, которые характеризуют умения и навыки проведения урочных и внеурочных форм занятий. Доказано, что ни одна группа показателей самостоятельно не решает в полной мере проблему повышения профессионального мастерства учителя физической культуры, однако установлен их факторный вклад в общий результат.

Ключевые слова: профессиональное мастерство, физическая культура, последипломное педагогическое образование.

Tovt Valeriy

Candidate of Pedagogical Sciences, Ph.D., Ph.D., Assistant Professor

Department of Theory and Methods of Physical Training

Uzhhorod National University, Uzhgorod, Ukraine

PROFESSIONAL SKILL IMPROVEMENT OF PHYSICAL TRAINING TEACHERS IN THE SYSTEM OF POSTGRADUATE EDUCATION

Clearly, to prepare a perfect teacher of physical training, using traditional approaches of education, is difficult. According to the theory of systematic approach it is advisable at first to study the structure of professional skills of physical training teachers according to modern standards, which will allow the correction of its elements. The postgraduate education of teacher, which is well developed in Ukraine, gives the best possibilities for this correction. It was assumed that the formation of the content of postgraduate education is possible, if the structure of professional skills of teachers of physical culture is studied. This will justify the areas of improvement of its individual elements. Studying the structure of professional skills of physical training teachers was conducted by selecting the most informative criteria for their evaluation and by application of the factor analysis method with subsequent rotation of factors utilizing the varimax-test. It was established that the professional development of physical training teachers in system of postgraduate education should have an integrated approach, which ultimately will improve their professional competences.

Key words: professional skill, physical training, postgraduate education of teachers.